

GP.AMU.023.04.2022

Stanowisko Akademii Młodych Uczonych PAN w sprawie procedury habilitacyjnej

W zakresie procedury habilitacyjnej Akademia Młodych Uczonych PAN podtrzymuje główne tezy podniesione w rekomendacjach przedstawionych Radzie Doskonałości Naukowej 24 listopada 2021 r. W naszej opinii RDN dysponuje szeregiem narzędzi, które pozwalają w ramach obowiązującego prawa zwiększyć jawność procesu recenzyjnego i skrócić procedurę nadania stopnia doktora habilitowanego. Jednocześnie część zaproponowanych zmian może wymagać dodatkowych modyfikacji otoczenia prawnego tej procedury.

I. Recenzenci

1. Należy wprowadzić mechanizm zapobiegania konfliktom interesów. Habilitanci powinni zyskać możliwość wskazania we wniosku osób, które z ważnych względów nie powinny brać udziału w jego ocenie.

2. RDN powinna opracować zalecenia dot. wymagań, jakie powinni spełniać członkowie komisji habilitacyjnej. Naszym zdaniem doprecyzowane powinny być zwłaszcza pojęcia „aktualności dorobku” czy „uznanej renomy”, o których mowa w art. 221 pkt 4 Ustawy.

3. W ocenie wniosków na większą niż dotychczas skalę powinni brać udział recenzenci zagraniczni. Pozwoli to na podniesienie poziomu prowadzonych procedur habilitacyjnych. W tym celu wymagane są zmiany zapewniające możliwość składania dokumentów oraz przeprowadzania całych procedur habilitacyjnych w języku obcym (angielskim lub właściwym dla przedmiotu habilitacji) bez konieczności tłumaczenia dokumentów na język polski (przynajmniej w obszarze recenzji).

4. Należy wdrożyć rozwiązania podnoszące jakość recenzji w postępowaniu. Proponujemy zwłaszcza:

- a) ustandaryzowanie formularza recenzji, który musi jednak uwzględniać specyfikę dyscyplin;
- b) utworzenie systemu oceny jakości recenzji na wzór stosowanego przez agencje grantowe. Jak wskazują przykłady głośnych medialnie postępowań, sama możliwość upublicznienia treści recenzji nie gwarantuje ich jakości.

II. Jawność

Aby zwiększyć transparentność postępowań, RDN powinna pilnie uzupełnić dane w bazie postępowań habilitacyjnych i profesorskich, do której prowadzenia zobowiązana była od 2011 r. Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów.

Zwracamy też uwagę, że na stronie internetowej RDN brak odnośnika do bazy nowych postępowań. W naszej opinii obie bazy powinny być zintegrowane i wyposażone w funkcję wyszukiwania według nazwisk habilitantów i recenzentów, a także według słów kluczowych i tematów badawczych.

RDN powinna konsekwentnie działać na rzecz zwiększenia transparentności procedury, zwłaszcza poprzez zdecydowaną reakcję na nieprawidłowości dotyczące upubliczniania materiałów przez jednostki, dostępu do recenzji itd.

III. Procedura nadania stopnia

Głosy środowiska jasno wskazują, że postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego trwają zbyt długo, a ich uczestnicy nie dotrzymują określonych w Ustawie terminów. Naszym zdaniem RDN powinna aktywnie działać na rzecz skrócenia czasu rozpatrywania wniosków.

1. Należy systematycznie publikować statystyki terminowości zakończonych postępowań. Na stronie każdego z postępowań powinno się na bieżąco publikować wykaz podjętych czynności wraz z datami. Baza recenzentów powinna być jawna i zawierać informację o niedotrzymaniu terminu.

2. Brak uchwały podmiotu habilitującego nie powinien stanowić przesłanki dla przekraczania przez RDN terminu 12 tygodni na wyznaczenie 4 członków komisji habilitacyjnej. Jednostki, w których posiedzenia rad naukowych czy rad dyscyplin odbywają się mniej regularnie, mogą podejmować stosowne uchwały w trybie zdalnym.

3. Należy apelować do Ministerstwa o pokrycie rosnących kosztów postępowań. Zgoda podmiotu na przeprowadzenie procedury nie powinna być warunkowana względami finansowymi, zatem koszty nie powinny obciążać jednostek badawczych.

4. RDN powinna działać na rzecz ujednolicenia trybu postępowania w podmiotach habilitacyjnych. Naszym zdaniem Rada powinna m. in.:

- opracować wytyczne dot. procedury powoływania członków komisji habilitacyjnej czy przebiegu kolokwium habilitacyjnego, które zwiększą ich jawność;
- wskazać na niedopuszczalność niektórych praktyk, np. obowiązkowej oceny wewnętrznej.

IV. Wniosek o nadanie stopnia i wymagane dokumenty

Naszym zdaniem zmienić trzeba również niektóre ze szczegółowych wymagań dotyczących wniosku o nadanie stopnia, aby były zgodne z zapisami obowiązującej ustawy.

1. Wytyczne RDN powinny w sposób niebudzący wątpliwości wskazywać, że ocenie podlega cały dorobek habilitanta, nie zaś wyłącznie 1 monografia czy 1 cykl artykułów.

2. Wymóg przedkładania autoreferatu powinien być zniesiony, a wzór wniosku winien jasno wskazywać, że omówienie ma charakter fakultatywny.

3. Nieoficjalne interpretacje pojęć czy wymogów powinny zostać sformalizowane i doprecyzowane przez RDN np. w formie wytycznych.

Uregulowania i formalizacji domagają się zwłaszcza wymogi dotyczące „istotnej aktywności” habilitantów, która, w naszej opinii, powinna obejmować np. współpracę z działami badawczo-rozwojowymi w przemyśle; naszym zdaniem nie spełniają kryterium „istotnej aktywności” np. wieloautorskie publikacje z autorami zagranicznymi czy staże krótsze niż 3 miesiące.

4. Należy wprowadzić obowiązek przesyłania wniosku wraz z dokumentacją w formie elektronicznej. Pozwoli to zmniejszyć opóźnienia i ograniczyć zużycie papieru.

5. Publiczna baza postępowań powinna zawierać informacje o wycofaniu wniosku przez habilitanta i jego powodach. Należy dążyć do wprowadzenia wymogu uzasadnienia przyczyn wycofania wniosku. W bazie postępowań szczególnie starannie powinny być udokumentowane przypadki naruszenia etyki badawczej, w tym plagiaty.

Przewodniczący
Akademii Młodych Uczonych

(-) JACEK Ł. KOLANOWSKI